

BIBLIJSKI MOTIVI NA FRESKAMA U ĐAKOVAČKOJ KATEDRALI (5)

5. DAVID, KRALJ I PROROK

Pomazanje Davida za kralja (Ludwig Seitz, 1882.)

Dvije katedralne freske posvećene su ovoj važnoj osobi. Stoje jedna nasuprot drugoj u glavnoj lađi, neposredno do glavnog oltara. Temu **Pomazanje Davida za kralja** slikao je Ludwig Seitz, a prizor **David i Golijat** Alexander-Maximilian Seitz.

David spada među najučestalije starozavjetne likove u kršćanskoj ikonografiji. Živio je oko 1012.-972. godine prije Krista, životom punim dramatičnih događanja. On je izraelski kralj i prorok, predak Kristov, junak, pjesnik, glazbenik, grešnik i pokajnik. U svim tim ulogama pojavljuje se kao tema umjetnika. Scene iz njegova života osobito su česte u ilustracijama psalama i Biblije. Kao pobjednički kralj, on je predlika Krista Spasitelja i Kralja. Upravo dva prizora iz đakovačke katedrale u ikonografiji su ponajčešća.

Pomazanje

Po Božjem nadahnuću, prorok Samuel je pomazao Davida za kralja. Pomazanje uljem je obred kojim je pomazanik na neki način izdvojen iz mase, odabran i posvećen Bogu, odnosno službi zajednice. Pomazanici su redovito bili svećenici i kraljevi.

U **Pomazanju Davida za kralja** uprizoren je događaj opisan u 16. poglavlju Prve knjige o Samuelu: »Jahve reče Samuelu: ...Napuni uljem svoj rog i pođi na put! Ja te šaljem Betlehemcu Jišaju, jer sam između njegovih sinova izabrao sebi kralja.« - Kako se Samuel nećkao, bojeći se odbačenog kralja Šaulama, Bog mu odgovori: »Uzmi sa sobom junicu pa reci: Došao sam da žrtvujem Jahvi! I pozovi Jišaja na žrtvu i ja ću te sam poučiti što ćeš činiti; pomazat ćeš onoga koga ti kažem.« Samuel je pošao i susreo se s Jišajem i sedmoricom njegovih sinova. Svi su mu izgledali prikladni za pomazanje, ali Jahve nije dao, jer »čovjek gleda na oči, a Jahve gleda što je u srcu«. Samuel upita Jišaja ima li još kojeg sina. Kad je ovaj odgovorio da mu je najmlađi sa stadom, naloži Samuel da i njega dovedu. »I Jahve reče Samuelu: 'Ustani, pomaži ga: taj je!'«

Opis slike

Seitzova slika iznosi nam pred oči upravo čas kad stari Samuel u stavu Božjeg poslanika, u zanosu, izlijeva ulje iz roga na glavu Davidovu. Mladić David, u pastirskoj odjeći, s pračkom o pojasu, spustio se na koljena i uzdignutih ruku zahvaljuje Bogu na milosti. Iza njega su otac i braća. Istovremeno zadivljeni i u nevjerici pred događajem. Na lijevoj strani slike trojica braće dovode junicu za žrtvu zahvalnicu na već pripravljenom kamenom žrtveniku. Slika odiše mirnoćom i zanosom. To sugeriraju i harmonizirane boje. U temelju je zagasito smeđa, a na njoj se skladaju ostale boje i tonovi. Otmjene su, idealizirane, drugačije nego u prirodi, sugerirajući da se udubimo u izvanredni događaj, manje poznat od ostalih koji se redaju uokolo.

Izazovi Filistejca Golijata

David i Golijat (Alexander-Maximilian Seitz, 1881.)

S druge strane ovoj je freska **David i Golijat**. Prizor ne samo poznat, već i poslovičan. Unatoč tomu, potrebno je detaljnije pogledati 17. poglavlje Prve knjige o Samuelu, koje donosi sve pojedinosti i unutarnje, duhovne, sadržaje i poruke ovog događaja. U pozadini događaja (i slike) je sukob s poganskim Filistejcima, koji žele proširiti svoje gospodstvo nad izraelskim plemenima. David ih pobjeđuje i njegov uspjeh sažima izvještaj u spomenutom poglavlju.

Sukob je prije svega bio neka vrst psihološkog rata. Filistejci su se utaborili na jednom brdu, Izraelci na drugom. Iz filistejskih redova svakog bi jutra i večeri, kroz četrdeset dana, izlazio Golijat i izazivao Izraelce. Već svojom pojavom ulijevao je strah izraelskim četama, jer »visok bijaše šest lakata i jedan pedalj... a oklop mu težak pet tisuća mjedenih šekela. Na nogama je imao mjedene nogavice... a šiljak koplja težak šest stotina željeznih šekela.« (»Lakat« je oko pola metra,

a jedan »šekel«, to je bio novac, težio je oko 14 grama). Golijat je izazivao Izraelce ruganjem i pogrdama. Dovikivao im je: »Izaberite između sebe jednoga čovjeka pa neka side k meni! Ako pobijedi u borbi sa mnom i pogubi me, mi ćemo biti vaši sluge.« - Nitko se nije usudio izaći.

Reakcija mladog Davida

David se tu našao slučajno. Poslao ga je otac Jišaj da donese hrane braći koji su kao vojnici bili u taboru. Stigao je ranim jutrom, upravo kad se vojska svrstavala u bojni red, a Golijat opet izašao i izazivao. Filistejčeve riječi doživio je kao uvredu Bogu i sramotu svom narodu. Njegov mladenački gnjev stišava najstariji brat, iskusni vojnik. Ali David pred Šaulom, kraljem, izjavljuje, da je spreman izaći na dvoboj s Golijatom.

Šaul ga blago odvrća: »...ti si još dijete, a on je ratnik od svoje mladosti.« No David ne odustaje. Govori, kako je kao pastir u borbi za svoje ovce ubio i lava i medvjeda pa će tako i ovog »neobrezanog Filistejca«. I dometne glavni argument: »Jahve koji me izbavio iz lavlje pandže i medvjede šape, izbavit će me i iz ruku tog Filistejca.« Pouzdanje u Boga je bila glavna Davidova snaga. Šaul popusti i obuče Davida u svoj metalni oklop. Naravno, u njemu se David nije mogao kretati, kamoli boriti. »Zato sve skinu sa sebe«. I »uze svoj štap u ruku, izabra u potoku pet glatkih kamenova i metnu ih u svoju pastirsku torbu, koja mu je služila kao torba za pračku, te s pračkom u ruci pođe prema Filistejcu«.

Kako je na to reagirao Golijat? Pismo zapisuje: »A kad Filistejac pogleda i vidje Davida, prezre ga s njegove mladosti - bijaše David mladić, rumen, lijepa lica.« I nastavi Filistejac s prezirom: »Zar sam ja pseto te ideš na me sa štapovima? - Ni David nije šutio, ali njegovi su motivi sasvim drugačiji: »Ti ideš na me s mačem, s kopljem i sa sulicom, a ja idem na te u ime Jahve Sebaota, Boga Izraelovih četa koje si ti izazivao. Danas će te Jahve predati u moje ruke... Sva će zemlja znati da ima Bog u Izraelu. I sav će ovaj zbor znati da Jahve ne daje pobjedu mačem ni kopljem, jer je Jahve gospodar bitke...« U tih nekoliko rečenica sažeta je poruka ovog događaja i s tim predznanjem treba promatrati sliku.

Slijedilo je ono što je Seitz naslikao: »David segnu rukom u torbu, izvadi iz nje kamen i hitnu ga iz

praćke. I pogodi Filistejca u čelo; kamen mu se zabi u čelo, i on pade ničice na zemlju.... David potrča i stade na Filistejca, zgrabi njegov mač, izvuče ga iz korica i pogubi Filistejca odsjekavši mu glavu.« To je središnji prizor slike. - Umjetnik je kroz snažne tjelesne forme naglasio, s jedne strane, grubu silu Golijata, a, s druge, duhovni heroizam mladog pobjednika.

U pozadini, ne držeći se zakona perspektive, tek kao dekoraciju, slikar je prikazao dvije vojske: izraelsku koja oduševljeno kreće na juriš, i filistejsku koja bezglavo bježi, napuštajući svoj tabor. A gavrani već slijeću na truplo Golijatovo.

Kralja Davida nalazimo još na jednom mjestu u katedrali: na slici starijeg Seitzza **Krunjenje Bogorodice**, u vrhu glavne apside, s lijeve strane, gledano odozdo, uz proroka Ezekijela i Iliju. »Bijela mu glava i brada, u kraljevskom je plaštu, na glavi mu zlatna kruna, a u rukama zlačana harfa«, opisuje Milko Cepelić u svojoj knjižici Stolna crkva đakovačka, iz 1915. godine.

Antun Jarm